

Miasto i wojna : wpływ II wojny światowej na przekształcenia struktury przestrzennej i współczesną kondycję urbanistyczną miast europejskich / Kinga Racoń-Leja. – Kraków, 2019

Spis treści

I. WSTĘP	7
1. PERSPEKTYWA PODJĘCIA TEMATU	9
2. ZAŁOŻENIA PRACY	14
Cele pracy. Teza pracy. Wybór przykładów studialnych i zakres pracy	
3. SPEKTRUM, METODA BADAŃ I KONSTRUKCJA PRACY	17
4. STAN BADAŃ	23
II. ZNISZCZENIA I ODBUDOWA - KONTEKST EUROPEJSKI	33
1. TRWAŁOŚĆ MIASTA	35
2. MIASTO WOBEC BEZPOŚREDNICH DZIAŁAŃ MILITARNYCH II WOJNY ŚWIATOWEJ	38
Dunkierka. Warszawa	
3. MIASTO WOBEC NALOTÓW BOMBOWYCH II WOJNY ŚWIATOWEJ	43
Początki. Strategie bombardowania miast. Układ urbanistyczny a bombardowania. Wojna totalna.	
4. SPECYFIKA ZNISZCZEŃ W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ	52
Zniszczenia miasta europejskich, polskich, holenderskich i niemieckich.	
5. MIEJSCA PAMIĘCI	67
6. STRATY I ZMIANY LUDNOŚCIOWE	70
7. PROCESY ODBUDOWY MIAST	74
Wzorce międzywojenne. Forma historyczna czy nowe miasto? Praktyczne aspekty odbudowy. Pierwsza faza rekonstrukcji. Okres przebudowy miast. Powrót do rekonstrukcji.	
III. PRZYPADEK STUDIALNY: OŚWIĘCIM	91
WARSTWA 1: MIASTO UTRACONE - Oświęcim do 1939 roku	93
Miasto na granicy - wątki historii do 1918 roku. Przedwojenny Oświęcim i jego dwie społeczności.	
WARSTWA 2: NIECHCIAŃCIE DZIEDZICTWO - doświadczenie II wojny światowej	99
2.1. UTRATA ŻYDOWSKIEJ SPOŁECZNOŚCI I KULTURY	99
2.2. MIEJSCA PAMIĘCI	100
Niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny Auschwitz-Birkenau. Liczba ofiar.	
2.3. NOWY PRZEMYSŁ - IG Farben / Buna	103

2.4. „NOWE MIASTO NIEMIECKIE"	104
Projekt Hansa Stosberga na podstawie pierwotnych materiałów źródłowych. Komentarz do projektu Hansa Stosberga. Realizacja „nowego miasta niemieckiego". Wobec ideologii.	
WARSTWA 3: WOBEC ŚLADÓW WOJNY - procesy powojenne	119
3.1. WOBEC KONCEPCJI „NOWEGO MIASTA NIEMIECKIEGO" - problem kontynuacji	119
3.2. DZIEDZICTWO POPRZEMYSŁOWE	123
3.3. WOBEC MIEJSC PAMIĘCI - Oświęcim i byłe KL Auschwitz-Birkenau Upamiętnianie. Granice KL Auschwitz-Birkenau i problem ich ochrony. Zacieranie miejsc pamięci. Nazwa miasta i problem wizerunku - Oświęcim wobec Auschwitz.	125
3.4. STRATEGIA MIASTA - perspektywa powojenna Miejscowy Plan Ogólny (1979) i Plan Ogólny Zagospodarowania Przestrzennego (1990). Program Oświęcimski i Oświęcimski Strategiczny Program Rządowy od 1996 r.	134
WARSTWA 4: FI-WW2 ZAPIS MIASTA	137
4.1. MIEJSCA PAMIĘCI I ŚCIEŻKI TOŻSAMOŚCI - FI-WW2	137
4.2. STRUKTURY MIASTA - FI-WW2 Przestrzenie niezabudowane. Przestrzenie publiczne i mieszkaniowe.	140
4.3. DZIEDZICTWO POPRZEMYSŁOWE - FI-WW2 [II. 3.43-3.49]	144
WARSTWA 5: WSPÓŁCZESNA PERSPEKTYWA MIASTA	148
5.1. WOBEC TRUDNEJ TOŻSAMOŚCI WOJENNEJ - dwie wizje Monument pamięci „Kopiec Upamiętniania i Pokoju". Pamięć dla ludzi - Oświęcimska Przestrzeń Spotkań 2015-2021.	148
5.2. NOWY WIZERUNEK MIASTA Wobec śladów przeszłości. Inwestycje, które mogą zmienić wizerunek miasta. Oświęcim jako centrum edukacji i praw człowieka. Potrzeba wykorzystania potencjału turystycznego PMA-B.	152
5.3. AKTYWACJA PRZESTRZENI NIEZABUDOWANYCH Łącząc Zasolę z miastem. Rewitalizacja przestrzeni wokół osiedli mieszkaniowych.	162
5.4. WIZJA MIASTA W OBOWIĄZUJĄCYCH DOKUMENTACH PLANISTYCZNYCH Strategia Rozwoju Miasta Oświęcim (SRMO) 2014-2020. Gminny Program Rewitalizacji Miasta Oświęcim (GPRMO) 2015-2025. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego (SUiKZP) 2017.	165
IV. PRZYPADEK STUDIALNY: ROTTERDAM	171
WARSTWA 1: MIASTO UTRACONE - Rotterdam przedwojenny	173

Miasto. Żydzi w Rotterdamie.

WARSTWA 2: MIASTO ZNISZCZONE 177

WARSTWA 3: PÓŹNIEJSZE PROCESY 179

3.1. OCZYSZCZANIE MIASTA Z RUIN 179

3.2. NADPISYWANIE MIASTA NA NOWO 181

Projekt Willema G. Wltteveena. Basisplan Cornelisa van Traa. „Opresja” modernistów.

3.3. NOWE MODELE PRZESTRZENNE 186

Lijnbaan - typizacja pieszych przestrzeni publicznych (1949-53).

Hawr i Rotterdam - w poszukiwaniu analogii.

3.4. POPRAWA CENTRUM MIASTA 192

3.5. KOOP VAN ZUID - NOWY KIERUNEK ROZWOJU 194

WARSTWA 4: FI-WW2 ZAPIS MIASTA 196

4.1. ŚLADY WOJNY - ocena projektu „Linia ognia” przez FI-WW2 197

4.2. ŚLADY KOLEJNYCH ZNISZCZEŃ - oczyszczanie miasta - FI-WW2 199

4.3. ZMIANY W STRUKTURACH MIASTA - FI-WW2 200

4.4. PRZESTRZENIE PUBLICZNE I FUNKCJE W CENTRUM - FI-WW2 203

4.5. PRZESTRZENIE TOŻSAMOŚCI - *collective memory* - FI-WW2 208

WARSTWA 5: WSPÓŁCZESNA PERSPEKTYWA MIASTA 210

5.1. ŚLADY WOJNY 210

„Linia Ognia”. „Kamienie Pamięci” - „Stolpersteine”.

5.2. NAJNOWSZE PROJEKTY ROTTERDAMU 212

5.3. WSPÓŁCZESNY ROTTERDAM WOBEC POWOJENNEJ PRZEBUDOWY 216

5.4. CENTRUM MIASTA - kierunki rozwoju 218

Wizja miasta - „Stadsvisie Rotterdam, Ruimtelijke Ontwikkelingsstrategie 2030”. Port i miasto - „Port Vision 2030”. Śródmieście jako salon miejski - „Binnenstad als City Lounge” 2008-2020 - Perspektywa I. Śródmieście jako salon miejski - „Binnenstad als City Lounge” 2014 - Perspektywa II. Znaczenie nowych strategii dla centrum miasta.

V. PRZYPADEK STUDIALNY: DREZNO 227

WARSTWA 1: MIASTO UTRACONE - Drezno do 1945 roku 229

Miasto. Żydzi w Dreźnie.

WARSTWA 2: MIASTO ZNISZCZONE 233

Ocena bombardowania z dn. 13-15 lutego 1945 r. Skala zniszczeń.
Liczba ofiar.

WARSTWA 3: PROCESY POWOJENNE 240

3.1. OCZYSZCZANIE MIASTA 240

Ruiny i gruz - wstępna faza oczyszczania. Wyburzenia substancji zabytkowej w okresie Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Oczyszczenie Warszawy z ruin w okresie powojennym.	
3.2. ZACIERANIE MIASTA HISTORYCZNEGO - nadpisywanie nowych struktur	247
Powojenny dyskurs modernistów. Powrót do miasta historycznego czy nowe miasto? Model socrealistyczny. Oś północ-południe - nowe przestrzenie publiczne. Architektura mieszkaniowa.	263
WARSTWA 4: FI-WW2 ZAPIS MIASTA	263
4.1. ZMIANA STRUKTURY CENTRUM MIASTA - FI-WW2	265
4.2. PRZESTRZENIE PUBLICZNE - FI-WW2	270
4.3. MIASTO STREFOWANE FUNKCJONALNIE - FI-WW2	271
4.4. ZRÓŻNICOWANA TYPOLOGIA ZABUDOWY NEUSTADT - FI-WW2	274
WARSTWA 5: WIZERUNEK MIASTA po 1990 roku	275
5.1. POSZUKIWANIE ATRAKCYJNEJ FORMUŁY MIASTA - komercjalizacja centrum i nowe ikony	275
5.2. MIASTO NIEZREALIZOWANYCH KONCEPCJI Strategia Projektowania Obszarów Śródmieścia Drezna 2008.	277
5.3. W POSZUKIWANIU TOŻSAMOŚCI I - społeczna transformacja artystycznych dziedzińców Neustadt	279
5.4. W POSZUKIWANIU TOŻSAMOŚCI II - powrót do miasta historycznego Odbudowa Frauenkirche. Odbudowa Neumarkt. Przełamywanie wizerunku miasta zniszczonego - post factum. Archetyp odbudowy Warszawy. Wokół retrowersji.	283
5.5. BRAK SPÓJNOŚCI W PODEJŚCIU DO PROBLEMATYKI DZIEDZICTWA KULTUROWEGO - konflikt Drezna z UNESCO	301
5.6. MIASTO PRZYSZŁOŚCI - Drezno 2025 plus	303
VI. SYNTEZA I WNIOSKI	305
1. KIERUNKI ODBUDOWY MIAST	307
1.1. PROCESY OCZYSZCZANIA Z GRUZU	307
1.2. PROCESY ODBUDOWY	310
1.3. PROCESY OCHRONY OBSZARÓW ZABYTKOWYCH	312
1.4. PROCES OCHRONY MIEJSC PAMIĘCI	314
1.5. KIERUNKI ODBUDOWY - zestawienie zbiorcze	316
2. ŚLADY PRZESZŁOŚCI - PERSPEKTYWA MIASTA EUROPEJSKIEGO	317
Perspektywa Oświęcimia, Rotterdamu i Drezna. Epilog.	
INDEKS STOSOWANYCH W PRACY SKRÓTÓW	324

BIBLIOGRAFIA	325
Pierwotne materiały źródłowe	325
Literatura	329
Filmografia	355
Wybór źródeł internetowych	355
Źródła wybranych ilustracji	357
ANEKS	365
Program FI-WW2 (2009-2012). Udział w innych programach 2012-2017.	
STRESZCZENIE	371

oprac. BPK